

BEZDÁN ANIKÓ

A jogi személyek egyes speciális típusairól*

A Polgári Törvénykönyvünk (a továbbiakban: Ptk.) jelentős módosítása, esetleg egy új Ptk. alkotása időszerű és indokolt, tekintettel az 1990-es évek óta bekövetkezett változásokra.

Magyarország kialakította a piacgazdaság követelményeinek megfelelő társasági jogot. Az Európai Unióhoz csatlakozás tükrében tehát érdemes áttekinteni a jogterület elméleti alapjait és jellemzőit. Az áttekintés célja pedig nem lehet más, mint a civilisztika jogintézményeinek összehangolására való törekvés, az átfedések kiküszöbölése, az egységes szerkezet megteremtésének elősegítése.

A társasági jog a modern jog egyik legszélesebb, rendkívül összetett és egyben széteágazó területe. Az a terület, amelyben a jog talán egyik legerősebb társadalmi-gazdasági hatását fejt ki, sőt a társadalmi – gazdasági folyamatokat közvetlenül is befolyásolja.

Hazánkban az utóbbi években az állami szervek mellett igen sok társadalmi szervezet jelent meg. Az állami szervektől való elkülönültségük, önállósodásuk, elismertségükre, működésükre és kapcsolati eszközeikre vonatkozó szabályozás korszerűsítése nélkülözhetlenné vált.

A politikai, társadalmi-gazdasági változások – akarva, nem akarva – maguk után vonják a szabályok megújulását.

A társadalmi szervezetek nem részesei az állami hierarchikus rendszernek, nem gyakorolnak hatalmi jogosítványokat. Az egyesületek végső soron az alapvető állampolgári jogok (pl. egyesülési szabadság) megvalósítói.

Egyetlen korlát ezzel kapcsolatosan, hogy az alkotmánnyal ellentétes célra nem jöhetnek létre, nem valósíthatnak meg bűncselekményt, nem jöhetnek létre bűncselekmény megvalósítására.

A koncepció az általános rendelkezései között kiemeli, hogy fontos, hogy az alkotmányos garanciák megvalósuljanak, érvényesüljenek a mi Polgári Törvénykönyvünkben is, hasonlóan a mai fejlett Európai országokhoz.

Az általános rendelkezések között a koncepció részletesen kifejti az alapvető szabadságjogok érvényre jutását az új Ptk-ban.

Az egyesülési szabadság nem az állam által engedélyezett jogként jelenik meg, hanem a polgárokat alanyi jogon megillető jogosítványként. A szabadság biztosításával maga az állam, a közhatalom válik korlátozottá, társadalom által ellenőrzötté.

Rövid tanulmányom a Magyar Közlöny 2002/15. szám (II. kötetében) megjelent Ptk-koncepcióhoz kapcsolódik.

A koncepció megjelenését nagy várakozás előzte meg. Figyelemre méltó újdonsága, hogy a jogi személyekre vonatkozó rendelkezéseket nagymértékben átalakította. Ezek között az egyesületekre – társadalmi szervezetekre vonatkozó szabályozást kiemelte és új címbe rendezte.

Vékás Lajos dolgozta ki azt a tételt, hogy az új Ptk. a magánjog lehető legtöbb területét foglalja magába. Önálló könyvekből álljon, így bekerüljön a családi jog, a munkajog, a szellemi alkotások joga és a társasági jog.¹

Vessük össze a jelenleg hatályban lévő szabályokat a koncepció Személyek könyvéből a Jogi személyekre vonatkozó résszel.

A jelenlegi szabályozásról

A jogi személy fogalma a 28. § (2) bekezdésében egy általános kategóriaként jelenik meg, utal a rendelkezés e helyen arra is, hogy az élet különböző szféráiban, mint az állami, önkormányzati, gazdasági, társadalmi és más egyéb helyen is megjelenhetnek és működhetnek.

A jogi személyek tulajdonképpen a jog által támogatott cél elérésére, érdekérvényesítésére törekednek. Amennyiben a cél jogi személyiség nélkül is elérhető, megvalósítható a szervezet nem kap jogi személyiséget.

A Ptk. azonban a jogi személynél egy bővebb kategória a gazdálkodó szervezet fogalmát is használja és meghatározza azt a 685. § c) pontjában.

A taxatív felsorolás szerint *gazdálkodó szervezet*: az állami vállalat, az egyéb gazdálkodó szerv, a szövetkezet, a gazdasági társaság, az egyesülés, a közhasznú társaság, az egyes jogi személyek vállalata, a leányvállalat, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, továbbá az egyéni vállalkozó.

Nem gazdálkodó szervezet, de a gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni: az állam, helyi önkormányzat, költségvetési szerv, az egyesület, köztestület, valamint az alapítvány esetében.²

A gazdálkodó szervezet és a jogi személy fogalmának összevetésekor azonban megállapítható egyik oldalról, hogy van olyan gazdálkodó szerv, amely nem jogi személy (pl. közkereseti társaság, betéti társaság, egyéni vállalkozó) és másik oldalról, hogy a jogi személy kategóriája is lehet bővebb a gazdálkodó szervezeténél (pl. egyházi jogi személy).

Álláspontom szerint azonban a második eset fordul elő ritkábban.

A jogi személyek körét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy azok indíttatásuk szerint lehetnek közjogiak és magánjogiak, vagyonekülönítő (állam, költségvetési szerv) és vagyonegyesítő jellegűek (gazdasági társaságok, szövetkezet).

¹ VÉKÁS LAJOS: Elméleti és szerkezeti előkérdések az új Ptk-hoz. *Jogtudományi Közlöny*, 2000. 2. szám 41–45. p.

² *A gazdálkodással kapcsolatos jogszabályok és alkalmazási gyakorlatuk*. Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala, Bp., 1999 3–5. p.

Nagy csoportot különíthetünk el még a tagok egyesülésével tevékenység egyesítésére létrehozott társadalmi szervezet, és a tagok egyesítésével vagyonegyesítésre létrehozott gazdasági társaság között.³

Ha a gazdálkodó szervezet kategóriáját figyeljük, akkor a jelenleg hatályos polgári törvénykönyvünkéből hiányzik a vízgazdálkodási társulat és az erdőbirtokossági társulat, valamint az egyéni vállalkozónak a megemlítése, fogalmuk meghatározása. A rendszer-szerűség kedvéért ennek megjegyzését fontosnak találtam.

A vízgazdálkodási társulat jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet. A törvény a társulat által ellátandó feladat jellegétől függően víz-közmű társulat, és vízitársulat létrehozását teszi lehetővé.

A társulat létrehozására, szervezetére, működtetésére, megszűnésére, egyesülésére illetve szétválására, valamint a tisztségviselőinek a felelősségére az 1995. évi LVII. tv. (Vgtv.) eltérő rendelkezéseinek hiányában a gazdasági társaságokról szóló törvény általános rendelkezéseit kell alkalmazni.

Ez az alakzat azonban közelebb áll a közjogi formákhoz, mivel a területi vízgazdálkodási feladatok megvalósításában érdekeltek. A vízgazdálkodási társulásnak ez a közfeladat ad közjogi jelleget, bár önként jönnek létre. A vízügyi törvény a gazdasági társaságokról szóló általános és a részvénytársaságokra vonatkozó speciális szabályokat, mint mögöttes jogterületet jelöli meg.

Az önkéntesség mögött ugyanakkor gazdasági kényszer van, mert ha az érdekelt tulajdonosok 50 % + 1 szavazattal rendelkező többsége elhatározza a társulat létrehozását, a költségeket a terület minden tulajdonosának (használójának) fizetnie kell, akár belép a társulatba, akár nem.

Itt tehát nem egyszerűen külön törvényen alapuló gazdasági társulatról van szó, de azért a gazdasági jelleg megállapítható.

Az erdőbirtokossági társulat az 1994. évi XLIX. tv. szerint pedig: „A társulat az erdő művelési ágban nyilvántartott egy vagy több földrészlet tulajdonosai által az erdőgazdálkodási tevékenységgel összefüggő, valamint ahhoz kapcsolódó feladatok ellátására létrehozott gazdálkodó szervezet. A társulat jogi személy.”⁴

A társulat szabályozása tehát a cégtörvény hatálya alá tartozik. Ehhez hasonlóan szabályozott a legelőbirtokossági társulat is. A társulat az egyetlen gazdálkodó szervezet, amely az 1994. évi LV. tv. 6. § (1) bekezdése alapján termőföld tulajdonjogát megszerzhetheti. A létrehozását, működtetését a törvény teljes egészében a gazdasági társaságok általános és a részvénytársaságokra vonatkozó szabályai alapján szabályozza.

A gazdálkodó szervezetek közötti felsorolásban szerepel még az egyéni vállalkozó is. A feltételeit külön törvény az 1990. évi V. tv. határozza meg, amit a 2000. évi LXXXIII. tv. módosított. A rendelkezései bonyolultak, elegendő lett volna a fogalmi meghatározása és szerepeltetése.

Azon nem gazdálkodó szervek közül, amelyek gazdálkodásukkal összefüggő polgári jogi kapcsolataikra a gazdálkodó szervezetekre vonatkozó szabályt kell alkalmazni, hiányzik a jelenleg hatályos szabályokból a helyi önkormányzat meghatározása, megemlítése.

³ GELLÉRT GYÖRGY: *A Polgári Törvénykönyv magyarázata*. KJK. KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Bp., 2001. 159–175. p.

⁴ *A gazdálkodással kapcsolatos jogszabályok és alkalmazási gyakorlatuk*. Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala, 1999. 85–87. p.

A helyi önkormányzat is jogi személyként működik és a 70. § (1) bekezdése szerint vállalatot is hozhat létre, ami szintén jogi személy lesz az alapítást követően.

Az új koncepcióról

A koncepció a gazdálkodó szervezet fogalmát kiiktathatónak tartaná. Kiesnének így a Ptk. egyes jogi személyekre vonatkozó rendelkezései közül az állami vállalat, a tröszt, az egyéb állami gazdálkodó szerv, a költségvetési szerv, az egyes jogi személyek vállalata, a leányvállalat kategóriái.

A koncepció szerint három nagy címre tagolódnának a részletes szabályok, melyek A társaság (szövetkezet), Az egyesület (köztestület), Az alapítvány és alapok címet viselnék.

Ezen címek utalnak az egyre demokratikusabb irányba történő elmozdulásra. Napjainkban a tapasztalat viszont azt mutatja, hogy a demokratikus működés felé törekedni kell, de azt elérni legfeljebb csak ideig óráig lehet.

A második cím jelentőségéről

Korábban a Ptk. (azaz az 1959. évi IV. tv.) állapította meg a társadalmi szervezetre és az egyesületre vonatkozó szabályokat, de az egyesületekről szóló 1989. évi II. tv. (Etv.) hatályba lépését követően gyűjtő kategóriaként jelent meg a társadalmi szervezet. A Ptk.-ból kivették a társadalmi szervezetekre vonatkozó szabályokat, csak egy utaló szabály maradt meg, ami szerint az egyesülési jog alapján létrehozott társadalmi szervezetekre a törvény alkalmazásakor az egyesületre vonatkozó szabályok az irányadók. Ugyanakkor a Ptk.-nak az egyesületre vonatkozó szabályozása lerövidült, és így az alapszabályról, bejegyzésről, vagyoni felelősségről és a megszűnésről rendelkezik (Ptk. 61–64. §).

Az Etv. szabálya alapvető, elidegeníthetetlen jogként biztosítja az egyesülési jog gyakorlását. Tartalmát tekintve szabadságjog, amely alapján meghatározott célok érdekében szervezett közösségek hozhatók létre és működtethetők.

Legfőbb jellegzetessége az önkéntesség, az önkormányzati elven alapuló működés, a közös cél, a nyilvántartott tagság, a cél elérése érdekében szervezett közös tevékenység.

Az egyesülési jog alapján elsősorban a nem gazdasági tevékenység folytatása lehetséges, ezért így a különböző értékek és érdekek alapján létrejövő önszerveződést lehet működtetni. Ennek korlátait az alkotmány, más törvény vagy mások jogai jelenthetik.

A részletes szabályok közötti új és különálló címként való megjelenésüket az egyesületeknek (köztestületeknek) rendkívül indokoltnak tartanám, a fentiekben előadottakra tekintettel is.

A koncepció is kiemeli, hogy ezen részletes szabályok között e címnek, valamint a többinek is, nemcsak néhány szakasszal történő szabályozása, hanem az egész joganyag beépítése szükséges.

Nagyon fontos ennek a gondolatnak a későbbi szabályalkotási folyamatban is a következetes betartása. Így egy összefüggő jogszabályi anyag kiindulópontja lehetne az egyre nagyobb számban megalakuló egyesületi formáknak. Segítené a még hatályban lévő szabályok esetleges eltéréseinek a kiküszöbölésében is.

A gazdasági társaságoktól eltérő lényeges különbségek:

- Elsődlegesen nem gazdasági cézzal létrehozott önkéntes alapításúak.
- A cél elérése érdekében önállóan gazdálkodnak, a tagdíj fizetésén túl a tagok saját vagyonukkal nem felelnek.
- Nem vagyon, hanem tevékenységegyesítő jelleg, széleskörű, szerteágazó tevékenységre.
- Önkormányzattal rendelkező szervezet.
- Országos, helyi működési terület, tipikusan nagy nyilvántartott tagsággal.

Csak példálózó jelleggel néhány egyesületi formát felsorolok a sokszínűségük igazolására:

1. Tudományos egyesületek (Magyar Geofizikai Egyesület, Magyar Agrártudományi Egyesület);
2. Kulturális (ismeretterjesztő, közművelődési) egyesületek (Magyar Eszperantó Szövetség, Magyar Bélyeggyűjtők Szövetsége);
3. Művészeti egyesületek (Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége);
4. Szakmai egyesületek (Magyar Újságírók Országos Szövetsége);
5. Szociális egyesületek (Siketek és Nagyot hallók Szövetsége);
6. Védelmi egyesületek (Önkéntes tűzoltó egyesületek);
7. Sportegyesületek (Magyar Asztalitenisz Szövetség); Magyarországon a működő egyesületek több, mint a fele sport egyesület. Ezek összetétele, jellege igényelhet-e a ma hatályos polgári törvénykönyvünkben is (66. §) a sportági szakszövetség beiktatását. Működésüknek a keretét az egyesületekre vonatkozó szabályok adják. Önkéntesen jönnek létre, nincs hierarchikus berendezésük és leginkább a létrehozó tagegyesületek célját szolgálja.
8. Állat- és növényvédő egyesületek (Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesülete);
9. Vadász- és horgász egyesületek (Magyar Vadászok Országos Szövetsége, Vadásztársaságok, Horgászegyesületek); A vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény a vadásztársaságokat is sajátos egyesületként szabályozza. A vadásztársaság általában megfelel az egyesület jogi ismérveinek, legfeljebb gazdasági tevékenységére, gazdálkodására vonatkozó szabályok térnek el az általános egyesületektől. Az ügyési törvényességi felügyelet mellett a vadászati államigazgatási szakhatóság is felügyeletet gyakorol a vadásztársaság felett, amelyre a cégnyilvántartás hatálya nem terjed ki.
10. Község- illetve városvédő és -szépítő egyesületek;
11. Környezetvédő egyesületek (Magyar Természetbarát Szövetség);
12. Egyéb egyesületek (pl. termelő- és gyűjtő egyesületek, propaganda-egyesületek.).⁵

A példálózó felsorolásból is kitűnik, hogy szükséges az egyesületek szabályozására nagyobb hangsúlyt fektetni.

A civil szféra az élet sok területén megjelenik. Igény van a speciális szabályok mellett a polgári törvénykönyvben rögzített kogens rendelkezésekre is. Ezek mellett is

⁵ DR. SZABÓ LAJOS: *A megújuló egyesületek működésének szabályai*. Agrárinformációs Vállalat, Bp., 1989. 3–20. p.

azonban új egyesületi törvény kellene, amely a részleteket is megfelelő módon, mai világunknak követelményei szerint rögzítené.

Az egyesületek mint jogi személyek

Az egyesületek annak érdekében, hogy jogok, kötelezettségek alanyai lehessenek, valamint vagyoni viszonyaikat megfelelően tudják bonyolítani, jogi személyiséget kaptak. Ezzel a megkülönböztetéssel meghatározott körben jogokat szerezhettek, kötelezettségeket vállalhatnak, saját vagyonukkal gazdálkodhatnak. A gazdálkodó szervezetekkel való kapcsolat érdekében a polgári törvénykönyv is rögzíti, hogy elsődlegesen gazdasági tevékenység végzése céljából nem hozhatók létre.

A jogi szabályozásuk alapvetően függ az elérni kívánt céljuktól.

A társasági szerződésben meghatározott speciális cél szerint alakíthatók gazdasági társaságok, illetve nonprofit társaságok.

A jogi személyiség miatt a nonprofit társaságoknak is van vagyona, de döntő a nyereségre törekvés hiánya.

Viszonylag nagy számú ember egyesülése hozza létre az egyesület ideális céloknak megfelelő formáját. Változó tagsága van, közös név alatt működik, állami nyilvántartásba kerül. Döntéseit a többségi elv alapján hozza, mind a közgyűlésen, mind az ügyintéző-képviselő szervében. Hiányzik a polgári jogi társaságoknál tipikus egyhangú döntés.

Jogi személyiségének feltételei:

a) *Alapszabályban meghatározott neve* legyen, ami megkülönbözteti minden más szervtől és kitűnik belőle a célját megvalósító tevékenység jellege. Elnevezésének meg kell felelnie a névkizárólagosság, névvalódiság és névszabatosság követelményeinek.

A *névkizárólagosságot* az Etv. 7. § (2) bek. a Ptk. 72. § (3) bek.-hez viszonyítva részben bővíti, részben szűkíti, amikor kimondja, hogy a kiválasztott névnek az ország területén hasonló működési körben tevékenykedő, korábban bejegyzett társaságtól kell különböznie, mivel a Ptk. csak azt kívánja meg, hogy hasonló működési körben, azonos területen tevékenykedő társaságok nevének kell különbözőnek lennie.

Erre az eltérésre az új koncepció is rávilágít, amikor kimondja, hogy az egyesületeknél és az alapítványoknál is szükséges volna a polgári törvénykönyvben is az Etv. -nek megfelelő módon kimondani a névkizárólagosság, névvalódiság, névszabatosság követelményét.

Az egyesületeket a székhely szerint illetékes megyei bíróság veszi nyilvántartásba, ami kétség esetén a 6/1989 (VI. 8.) IM rendelet alapján megkeresheti az országos nyilvántartást vezető Legfelsőbb Bíróságot.

A *névvalódiságot* az Etv. 7. § (1) bekezdése rögzíti, amiben kimondja, hogy engedély nélkül nem keltheti egy társadalmi szervezet neve azt a látszatot, hogy a tevékenységét más jogi személyhez kapcsolódóan fejti ki.

A *névszabatosság* követelménye azt jelenti, hogy a névnek meg kell felelnie a magyar helyesírás szabályainak, kiejthetőnek, megjegyezhetőnek és azonosíthatónak kell lennie.

b) *Alapszabályban rögzített, hatályos jogszabályokkal nem ellentétes cél, illetve tevékenység.*

Elsődlegesen az egyesület gazdálkodási-vállalkozási tevékenység céljából nem alapítható, mivel akkor a gazdasági társaságokról szóló törvényt kellene alkalmazni. E tekintetben a Legfelsőbb Bíróság egy határozatában rámutatott arra, hogy az alapszabályban meghatározott cél, és ennek megvalósítását segítő gazdasági-vállalkozási tevékenység között a határvonal megállapításánál azt kell mérlegelni, hogy az alapszabályban rögzített célt mennyiben lehet megvalósítani a szervezet vagyonából, amit elsősorban a tagok által fizetett díjak, esetleg mások általi felajánlások és hozzájárulások adnak.

c) Alapszabályban rögzített székhely.

A székhely az egyesület azonosítása szempontjából bír jelentőséggel. A megjelölése nem csupán a község, város megjelölését, hanem az ügyintéző szerv működési helyének pontos meghatározását jelenti.

d) Állandó önkormányzati tevékenység.

A társaság szervezetéről való rendelkezés is kogens eleme az alapszabálynak. A törvény kijelöli azt a keretet, amely biztosítja az önkormányzati elv érvényesülését, és a szervezetszerű működést. Meg kell határozni a társaság legfőbb szervét, annak összehívási rendjét (rendes, rendkívüli), működését, hatásköreit, ügyintéző és képviseleti szervét.

e) Tagoktól elkülönült vagyon létrehozása

Minden egyesület a nyilvántartásba vételt követően önálló jogi személlyé válik, ami azt jelenti, hogy gazdasági tevékenységet is végezhet a célja elérése érdekében. Maguk készítik el a költségvetésüket, amely egy évre szól. A költségvetés mérlege a bevételek és kiadások összehasonlítása.

Az egyesület a tartozásaiért saját vagyonával felel. A vagyona elsősorban tagdíjakból és külső felajánlásokból tevődik össze (bevételeként szerepelhet még: belépési díj, támogatások, vállalkozói tevékenység bevétele). A tagok befizetésre kötelezettek, de az egyesület hitelezőivel szemben saját vagyonukkal nem felelnek. Kiadásai között szerepelhet például: ügyviteli költségek, munkabérek, tiszteletdíjak, jutalmak, rendezvények költségei....

Az egyesületek gazdálkodásának a rendjét a társadalmi szervezetek gazdálkodó tevékenységéről szóló többször módosított 114/ 1992 (VII.23.) Korm. rendelet szabályozza.

Meg kell azonban állapítani, hogy még részletes szabályokat tartalmazó Etv-nek is a gazdasági része hiányos, mert többek között nem foglalkozik az osztható, vagy oszthatatlan egyesületi vagyon kérdésével, a vagyoni felelősséggel, valamint nem szól arról, hogy a nyilvántartásba vételhez kell-e vagyoni alap (célszerű volna a meghatározása).

f) Bírósági nyilvántartásba vétele

Az egyesületet megalakulását követően kérni kell a székhelye szerint illetékes megyei, illetőleg Fővárosi Bíróságtól annak nyilvántartásba vételét. A nyilvántartásba vételről a bíróság nemperes eljárásban, soron kívül határoz, az eljárás illetékmentes.

Az egyesület a nyilvántartásba vétellel jön létre, szerzi meg a jogi személyiséget, tehát ezt követően nyílik lehetősége arra, hogy jogokat és kötelezettségeket szerezzen, vagyis polgárjogi értelemben jogalannyá váljon. Nincs jogilag szabályozva, hogy az alapszabály elfogadásától számítva mennyi időn belül kell a nyilvántartásba vétel iránti kérelmet előterjeszteni. Miután azonban az egyesület a nyilvántartásba vétellel jön létre,

tagjainak nyilvánvaló érdeke, hogy minél hamarabb történjék meg ez a bírósági aktus. A bíróság a nyilvántartásba vételről szóló határozatát az ügyészségnek is megküldi.

Néhány, a jelenleg hatályban lévő szabályok szerinti gyakorlatban felmerülő kérdésről

A nyilvántartásba vétel iránti kérelmet az egyesület képviselőjére jogosult személynek kell benyújtani, és a kérelemhez csatolni kell mindazon okiratokat, amelyekből a bíróság meg tudja állapítani, hogy az alapítók az Etv. előírásainak maradéktalanul eleget tettek. Csatolni kell különösen:

- alapszabályt;
- az alakuló közgyűlés jegyzőkönyvét, amely tartalmazza az alapítótagok aláírásával hitelesített jelenléti ívet;
- az ügyintéző és a képviselői szerv tagjainak nyilatkozatát az állampolgársághoz kapcsolódó feltételek meglétéről, és arról, hogy nincsenek eltöltve a közügyek gyakorlásától (a nyilatkozatnak tartalmaznia kell a lakcímet és a személyi adatokat is);
- ha az alapszabály nem szól erről, úgy be kell jelenteni annak a kettő személynek a nevét és címét, akik az egyesület bankszámlája feletti rendelkezésre jogosultak.

Arra vonatkozóan, hogy milyen szempontokat kell a bíróságnak a nyilvántartásba vételi eljárás során vizsgálnia, a Legfelsőbb Bíróság Közigazgatási Kollégiuma által kiadott KK1. számú Állásfoglalás szolgál iránymutatóul.

Az állásfoglalás a következőkre mutat rá:

1. A társadalmi szervezet nyilvántartásba vételekor a bíróságnak meg kell győződnie, hogy az alapítás a törvényben meghatározott szervezeti feltételeknek megfelel-e. Igazolni kell, hogy legalább 10 alapító tag mondta ki a szervezet megalakulását, és vizsgálni kell az alapszabály törvényben rögzített tartalmi elemeinek meglétét. Az ügyintéző és a képviselői szerv tagjainak nyilatkoznuk kell az állampolgársághoz kapcsolódó feltételek meglétéről és arról, hogy nincsenek eltöltve a közügyek gyakorlásától. A bíróságnak vizsgálnia kell a társadalmi szervezet ügyintéző és képviselői szerve megválasztásának törvényességét, továbbá hogy a társadalmi szervezet a működéséhez szükséges vagyonnal rendelkezik-e.

2. Vizsgálni kell továbbá, hogy a társadalmi szervezet választott elnevezése megfelel-e a névkizárólagosság és névszabatosság követelményeinek. A névkizárólagosság követelménye megvalósításának érdekében a bíróságnak indokolt esetben meg kell keresnie a Legfelsőbb Bíróságot.

3. Társadalmi szervezetet elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység végzésére nem lehet alapítani. Ez a cél megállapítható, ha a társadalmi szervezet tevékenységében és vagyonában a gazdasági tevékenység és az ebből származó bevétel a meghatározó.

4. A nyilvántartásba vétel iránti kérelmet benyújtó képviselő képviselői jogosultságát vizsgálni kell. Ennek érdekében – a képviselő személyének azonosíthatósága miatt – a társadalmi szervezet megválasztott ügyintéző és képviselői szervének tagjai közül a képviselő nevét fel kell tüntetni. Az ügyintéző szerv tagjainak nevesítése a nyilvántartásba vételnek nem feltétele.

5. A társadalmi szervezet nyilvántartásba vételéről vagy annak megtagadásáról hozott határozat ellen fellebbezésnek van helye.

A társadalmi szervezet ellen az ügyész, illetve a társadalmi szervezet tagja által indított keresetek elbírálására a peres eljárás általános szabályai szerint történik, s e keresetek elbírálására a megyei (fővárosi) bíróságnak van hatásköre.

A bejegyzés iránti kérelem és mellékleteinek hiányossága esetén – ha az orvosolható – a bíróság felhívja a társaságot annak pótlására. Amennyiben viszont az alapszabály nem tartalmazza az Etv. által előírtakat, a bíróság megtagadja az egyesület nyilvántartásba vételét.

A bíróság által bejegyzett adatok közhitelesek. Ha az egyesület neve, székhelye megváltozik, illetőleg a képviselőre új személy lesz jogosult, azt a bíróságnak be kell jelenteni.

A bíróság a bejelentés alapján végzéssel változtatja meg a korábban bejegyzett adatokat.

A bírósághoz benyújtott kérelmek *leggyakoribb hiányosságai*:

– Kérelem nélkül érkezik meg a bírósághoz az egyesület alapszabálya, jegyzőkönyve, tisztségviselők nyilatkozata. Az iratok tartalmából ugyan megállapítható, hogy új szervezet megalakulásáról van szó, de a nyilvántartásba vételi eljárás kérelem nélkül nem indulhat. A kérelmet a társaság képviselőjének kell benyújtani. Amennyiben több képviselő van, elegendő, ha az egyik, önálló képviselőre feljogosított képviselő írja alá a kérelmet.

– Nem csatolják be az alakuló ülésről készített jegyzőkönyvet, vagy hiányosan nyújtják be. Leggyakoribb hiba, hogy nem tartalmazza az ügyintéző képviselők megválasztási módját, azaz hogy titkosan vagy nyilvánosan történt-e.

– Nem csatolják az ügyintéző és képviselő szerv tagjaira vonatkozó, az Etv. 8. §-ban körülírt nyilatkozatokat.

– Hiányzik az egyesület pontos székhelyének meghatározása és a képviselő személy lakcíme.

– Előfordulhat, hogy megalakulásnál nem figyelnek a törvényben megállapított sorrendre, azaz pl. hogy először kell az alapszabályt elfogadni, és csak ezt követően kerülhet sor a tisztségviselők megválasztására.

– Előfordul, hogy 10-nél kevesebben alakították az egyesületet, de az e miatti elutasítás nem akadályozza annak, hogy az egyesület újból szabályszerűen megalakuljon.

A bírósági gyakorlat azt mutatja, hogy igen rugalmasan kezelik ezeket a problémákat, és legtöbbször hiánypótlásra hívják fel a társaságot, majd ezek pótlását követően sor kerülhet a nyilvántartásba vételre.

Az egyesület megszűnése

A hatályos Ptk. 63. §-a – összhangban az Etv. 20. §-ával – megállapítja a megszűnés okait. Ennek értelmében az egyesület megszűnik:

- feloszlással (a tagság önkéntes elhatározásával)
- más társadalmi szervezettel való egyesüléssel,

- feloszlattással
- megszűnésének megállapításával.

Ezeket az okokat csoportosíthatjuk akként, hogy a társaság relatíve, vagy abszolút értelemben való megszűnését eredményezik-e.

A *relatív megszűnés* esetében az egyesület vagyona a jogutód egyesületbe kerül. A hatályos szabályozás mind a Ptk-ban és az Etv-ben is csak egyesülről beszél, holott szükséges volna a beolvadás, szétválás, különválás rögzítésének is. Ezen hiányosságokat a koncepció jogi személyekre vonatkozó általános megszűnési okai pótolják. Amennyiben ezt utaló szabállyal az egyesületi részben is rögzítik, megszűnne a joghézag.

Abszolút értelemben vett megszűnésről akkor beszélünk, ha az egyesület jogutód nélkül szűnik meg, így például:

a) *megszűnés a tagság önkéntes elhatározása alapján.* Erre sor kerülhet akkor, ha az egyesület a célját elérte, vagy tevékenységét tovább nem kívánja folytatni. Ennek eljárásáról sem a Ptk. sem az Etv. nem rendelkezik. A jogszabályok csak rögzítik azt a tényt, hogy az egyesület megszűnhet feloszlással. A feltételekről és eljárásról esetleg csak néhány egyesület alapszabályában találunk rendelkezéseket, de ez ritkán szokott előfordulni. Az Etv. is csak annyit rögzít, hogy a feloszlásról való döntés a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik. A döntést pedig nem kell semmilyen szervnek megindokolni, elégséges a bírósághoz történő pusztá bejelentés. A bíróság azonban a társaságot a felszámolási eljárás lefolytatása után törli a nyilvántartásból, és értesíti az ügyészt. A felszámolási eljárás nem egyezik meg a gazdasági társaságok fizetéseképtelensége miatti jogutód nélküli megszűnéssel, mivel az egyesület nem gazdasági társaság. A felszámoló személyét a társaság választja ki a tagjai sorából és a közgyűlés határozatot hoz erről.

b) *feloszlás, amikor a bíróság a jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén az egyesületet feloszlattja.* Ez a megszűnési mód alapvetően különbözik a korábban leírtaktól, mert erre nem a tagok akaratából kerül sor, hanem bírói döntés alapján. Az a bíróság illetékes erre, amely a társaságot nyilvántartásba vette. Az Etv. rendelkezései szerint akkor kerül erre sor, ha:

ba) az egyesülési jog gyakorlása bűncselekményt, vagy erre való felhívást valósít meg. (Fontos, hogy a tagok többsége a közös elkövetésben, mint potenciális tettek, illetve részesek megállapodjanak. Nem feltétel a jogerős bírói ítélet, elegendő ha a tagok ezt a szervezet céljául tűzik ki.

bb) Az egyesülési jog gyakorlása sérti mások jogait, szabadságát.

A jogszabály a feloszlást nem köti előzetes feltételhez, de kialakult gyakorlat, hogy csak akkor kerül rá sor, ha a jogsérelem más eszközökkel nem hárítható el.

Az új Ptk. koncepció nem részletezi, de fontos lenne szabályozni külön is a feloszlási okokat. Ezen rendelkezések kerülhetnének az egyesületre vonatkozó részletes szabályok közé.

c) *az egyesület megszűnésének bírói megállapítása.* Az alapításnál meghatározott feltételek, a folyamatos működés garanciái hiányoznak. (pl. 10 főnek kell kimondania az alapítási szándékot, de a nincs meg a tíz fő, vagy nem jöhet létre gazdasági- vállalkozási tevékenység végzésére stb..) Ha az egyesület nem működik, nem fejt ki azt a tevékenységet, aminek céljából létrejött, fennállása indokolatlan. A helyes ilyenkor az lenne, hogy a közgyűlés mondaná ki a társaság feloszlását. Ez a gyakorlatban azonban ritkán

fordul elő. Ha az ügyész intézkedése nem vezet eredményre, kénytelen keresetindítással élni, ami alapján a bíróság mondja ki az egyesület megszűnését. Így:

- ca) ha egy éve már nem működik,
- cb) a tagjainak a száma tartósan a törvény által megkívánt létszám alá csökken.

A megszűnés megállapítása esetén is kötelező a felszámolási eljárás lefolytatása.

A hatályos szabályozása a Ptk-nak a megszűnési kérdéskörben igen nagy hiányosságot mutat. A koncepció igyekszik kiküszöbölni azokat. A jogi személyekre vonatkozó általános megszűnési okok az egyesületekre is vonatkoztatva pontosítanak és kiegészíténnék a mai szükségű rendelkezéseket. Ezzel a szabályozással olyan kérdéskört lehetne megoldani, ami a mai napig nehézségeket és problémákat okoz.

Jogi személyiség nélküli szervezetek

Magánszemélyek az egyesülési jog alapján létrehozhatnak olyan közösségeket is, amelyek nem működnek rendszeresen, nincs nyilvántartott tagságuk, ügyintéző és képvisleti szervük. Ezek lehet, hogy egy anyaszervezeten belül fejtik ki tevékenységüket, vagy önállóan alkalmi jelleggel működnek.

Sajátos ilyen szervezet az egyesület (vadásztársaság) keretén belül létrejövő földtulajdonosi közösségek. Jogi személyiségük még nincs, de ennek ellenére kötelezettségük van. A törvény (az 1997. évi XLVI. tv. – továbbiakban: Vtv.) tárgyalja a földtulajdonosi közösségek megalakulásának és működésének kérdéseit.

Ha a vadászterületen belül (amelynek minimális nagyságát a Vtv. 8. § (1) bekezdése határozza meg) több vadászatra jogosult is van, akkor az együttműködés céljából földtulajdonosi jogközösséget hozhatnak létre.

A vadászatról és vadgazdálkodásról szóló törvény arra pontosan nem ad választ, melyek a kötelező és esetleg ajánlott tartalmi elemei egy ilyen közösséget létrehozó szerződésnek.

Csak arról rendelkezik, hogy a földtulajdonosok a tulajdoni hányad arányában szó többséggel határoznak:

- képviselet formájáról, képviselő személyéről,
- vadászterület határának megállapítására irányuló kérelem előterjesztéséről,
- vadászati jog gyakorlásának, hasznosításának módjáról, ami a közösség kizárólagos hatáskörébe kerül, és meghatározza az ezzel kapcsolatos eljárási rendet.

A gyakorlatban nagyon fontos rendelkezni a közös képviselőről szóló határozatban a megbízatása idejéről és terjedelméről, feladatairól, jogairól, kötelezettségeiről. Nélkülözhetetlen a földtulajdonosi közösség működésével kapcsolatban felmerülő kérdésekről rendelkező működési szabályzat megalkotása, mert e nélkül gyakran csődbe mehet a közösség. A megalkotáson felül lényeges, hogy a működési szabályzat elfogadása és módosítása is kizárólagos hatáskörbe kerüljön. A részletesen kidolgozott szabályzat lehetővé teszi, hogy a későbbiekben ne kelljen mindenről külön határozatot hozni. De mindezen rendelkezések mellett arra a törvény nem ad választ, hogy ezen szervezetnek hogyan alakul a jogképessége. Egy más közötti jogviszonyukra a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó rendelkezései irányadóak. A kötelezettségek teljesítéséért a jogközösség lesz a felelős. Jogi személyisége azonban csak az egyesületi formában működő vadásztársas-

ságnak van. Felmerül a kérdés, hogy hogyan alakul a földtulajdonosi közösség felelősségre vonása, és a végrehajtás (csak egy problémát kiragadva a sok lehetséges közül).

Hasonló rendelkezést tartalmaz a halászatról szóló 1997. évi XLI. tv. is a halászati közösségekről. Itt a tulajdonosok egyszerű szótöbbséggel határoznak a képviselő személyéről, aki a tulajdonosok nevében jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat.

Ezt a problémát megjelöli a polgári törvénykönyv új koncepciója is. Utal arra, hogy a jogi személyiség nélküli társasági formákat is szabályozás alá kellene vonni. Ezen hiányosság ugyanis nagy zavarokat okozhat.

Rendkívül jó felvetésnek tartom ezen jogi problémára történő rávilágítást.

A köztestület

A köztestületet a Ptk-ba az 1993. évi XCII. tv. iktatta be. A jelenlegi szabályok szerint a létrehozását törvény rendelheti el, törvényt pedig az országgyűlés alkothat. A törvény azt is előírhatja, hogy valamely közfeladatot csak köztestület láthat el, illetve a meghatározott közfeladat ellátásához az adott személyeknek köztestületi tagsággal kell rendelkeznie.

A köztestület közjogi jogi személy szinte és kapcsolatát a civilszervezetekkel az a szabály erősíti meg, hogy a mögöttes joganyagaként az egyesületi jogot jelöli meg.

A köztestületnek van alapszabálya, nyilvántartott tagsága, önkormányzata, és legfőbb szerve a közgyűlés.

A köztestület egyesületi felépítésű. A létrehozását bár törvény rendeli el, de az újonnan alapított köztestületeknél az egyesületi szabályok mögöttes alkalmazásából kifolyólag legalább 10 tagnak alakuló közgyűlést kell tartania, alapszabályt kell alkotnia és a köztestület bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre konstitutív hatállyal. Tehát nem maga a törvényszöveg hozza létre.

A Ptk. 65. § (2) bekezdése példálózó jelleggel felsorol köztestületi formákat. A Magyar Tudományos Akadémia mellett megjelöli a szakmai és gazdasági kamarákat.

A gazdasági kamarák tehát jogi minőségük szerint köztestületek.

Ebből következik, hogy eltérő rendelkezés hiányában az egyesület szabályai irányadók rá, de vannak lényegi eltérések is:

- A gazdasági kamara, mint köztestület létrehozását törvény rendeli el, valamint meghatározza céljukat is, azaz nem önkéntes az alapítás és nem a tagok által meghatározott céllal jön létre.
- A köztestület közfeladatot lát el. Ezen feladatokat az államnak, vagy a helyi önkormányzatnak kellene megvalósítania.
- A feladat ellátása során a törvény igazgatási, hatósági jogkörrel is felruházza a köztestületet (bár nem kell, hogy kapjon).
- A gazdasági kamara, mint köztestület a törvény rendelkezéseinek megfelelően a tevékenységet folytatókat adott területen egyenként foglalja magába, így lehetséges, hogy az adott tevékenységet csak a köztestület, vagy annak tagja gyakorolhatja.
- A köztestület nem működhet nyilvántartott tagság nélküli tömegmozgalomként.

– A köztestületnek a törvényben megfogalmazottak szerint lehet kényszertagsága. Erre a legjobb példát a szakmai kamarák adják (pl. ügyvédek, orvosok, gyógyszerészek...) A gazdasági kamarák eredetileg kényszertagságon alapultak, de a 2000. évi jogszabályváltozások miatt ez elvileg megszűnt, és a kamarai tagság önkéntességi alapon jöhet létre. Az egyes külön törvények viszont módosításukkal kikötötték, hogy valamely tevékenység gyakorlása nem lehetséges kamarai tagság hiányában (így az ügyvédi kamarára az 1993. évi 4. tvr., amit az 1998. évi XI. tv. módosított; az orvosi kamarára az 1994. évi XXVIII. tv., a vadászkamrára az 1997. évi XLVI. tv.). A hegyközségi feladatok megszervezhetők lehetnek volna koordinatív egyesülésként, vagy szövetkezeti formában is, de akkor nem lehetett volna részvénytársaságot előírni. Az 1994. évi CII. tv. a hegyközségeket köztestületnek minősítette, az Alkotmánybíróság 41/1995. (VI. 17.) határozata az ebben való kényszertagság előírását alkotmányosnak minősítette.

Az 1993 előtti törvények esetében a törvényalkotó még nem mérlegelte a köztestületi minősítést. Ebből adódik, hogy az egyházak, amelyek jogi személyiségről és nyilvántartásba vételéről az 1990. évi IV. tv. rendelkezik jelenleg nem köztestületek, hanem egyesületnek minősülnek, de a közfeladatok ellátása indokolná a köztestületi minősítésüket.

Az új koncepció szerint egyetlen köztestületi forma szabályozása kerülne ki a Ptk. szabályozási köréből, ez a köztestületi formában működő költségvetési szerv lenne. Ezen jogi személyi forma viszont már közjoginak minősül és helyesen a rá vonatkozó szabályozás is átkerülne az államháztartásról szóló szabályozások közé.

A sportági országos szakszövetség

A többször módosított sportról szóló 1996. évi LXIV. tv. szerint is kétfajta sportszövetség létezett. Az egyik társadalmi szervezetként (egyesületként) működött, amire az 1989. évi II. tv., illetve a Ptk. szabályai vonatkoztak, a másik az országos szakszövetség, amely köztestületként működhetett a Ptk. 65§-a szerint.

A sporttörvénynek a 2000. évi újrakodifikálása megváltoztatta az országos szakszövetség jogállását, és önálló jogi személyként beiktatta a jelenleg hatályos Ptk-ba, annak 66. §-ába.

Megszűnt a köztestületi formája, és mögöttes szabálya az 1989. évi II. tv., valamint a Ptk. egyesületre vonatkozó szabályai, és a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. tv. lett a sporttörvényben 2000. évi CXLV. törvényben foglalt eltérésekkel.

A visszásság csak az az ügyben, hogy a sportszövetségek szövetségei, például a Nemzeti Sportszövetség a sporttörvény szerint maradt köztestület.

A hatályos szabályozás szerinti sajátossága a sportági országos szakszövetségnek, hogy tagjai csak sportszervezetek (sportegyesületek, sportvállalkozások) azaz jogi személyek lehetnek.

Nyilvántartásukat a Fővárosi Bíróság vezeti, de emellett a Nemzeti Sportszövetség is nyilvántartást vezet róluk.

Azok a sportszövetségek, amelyek nem felelnek meg, vagy nem akarnak megfelelni a törvényi kritériumoknak, azok a korábbiakban már ismertetett egyesületi jog szabályai szerint működhetnek.

Összegzés

A kialakulóban lévő nonprofit szektor rendkívül fontos szerepet játszik a magyarországi társadalmi, politikai, kulturális és környezeti folyamatok alakulásában, a kiegyensúlyozott fejlődés biztosításában. Néhány szervezet vezetőjével, és ezen szervezeteknél dolgozó egyénnel beszélve rá kell világítani néhány olyan problémára, amit a törvényi szabályozás nem old meg.

– Szervezeti fejletlenség, menedzselési nehézségek. Gyakran előforduló egyik legkárosabb elem a szervezeti kiépítetlenség, intézményesültséggel szembeni ellenérzés. Nem fordítanak pénzt, időt, a szervezeti felépítés, menedzsment javára. Attól tartanak, hogy az bürokratizálódáshoz vezetne, és elvonná a figyelmet, erőforrásokat az eredeti céloktól. Ez az álláspont azonban a korlátozott anyagi eszközöket tekintve érthető.

Az irányítatlanság és a pénzügyi elhatárolások rendszerének kialakulatlansága válsághelyzetet eredményez, bizonytalanra válik a munka és a szakmai programok kivitelezése.

– A profitszerző és a nem profitszerző részek nincsenek jól elkülönítve, nincs elkülönített nyilvántartásuk. E hiányosság alapján felvetődik a kérdés: Megoldható-e, hogy ugyanaz a vezető hol egyik, hol másik szerepben jelenjen meg? Biztosítható-e, hogy a nem profitorientált tevékenységre szánt forrásokat, eszközöket, munkaidőt sose csoportosítsák át a profitszerző tevékenység javára?

– Tisztázatlan munkakörök, kötések, prioritások. A hazai e tevékenységet folytató vezetők gyakran három, négy, öt különböző szerepkörben dogoznak. Egy-egy ilyen vezetőről néha valóban nehéz kideríteni, hogy mely szervezetnek dolgozik, milyen pozíciókat tölt be, milyen elkötelezettségei vannak, milyen prioritásokat követve tevékenykedik.

Úgy gondolom, célszerűbb lenne, ha olyan emberek dolgoznának egy-egy ilyen szervezetnél, akik teljes munkaidejüket egy szervezetnek szentelik. Így stabilabban kötődnének a szervezethez, nagyobb elkötelezettséget éreznének iránta, és ez hatékonyabb működést eredményezne.

– Alkalmazottak kiválasztása. A probléma, hogy a szervezetek gyakran képtelenek kitörni a személyes ismeretségek által meghatározott szűk körből. Gyakran a munkatársak szélesebb körben, hirdetések útján történő keresésének gondolata fel sem merül. Sokan pedig akik ott dolgoznak nem látnak előmeneteli lehetőséget.

– Az iroda és technikai felszerelések fontosságának túlhangsúlyozása. Gyakran fordul elő, hogy a fejlett technológiájú berendezéseket nem, vagy csak leegyszerűsített módon használják. Gyakran a technikai felszereléseken túl szerepeltetni kellene azok elsajátításához szükséges költségeket is.

A Ptk. új rendszere a jogi személyekre nézve is tükrözi a fejlődés lehetőségeit. A nyugati támogatás a tapasztalatok átadása jelentős mértékben járulhat hozzá e folyamatok előrehaladásához.

A társasági jog komplex jellegnek megítélésében Sárközi Tamás álláspontját tudom elfogadni: „A társasági jog nemcsak magánjogi, hanem komplex jellegű. A társasági jog nemcsak szerződéses, hanem személyi jog is, a társaságokat nemcsak a tagok akaratának és érdekeinek megfelelően kell jogilag szabályozni, hanem figyelembe kell venni a tár-

saságnak, mint szervezetnek az önértékét. A hatályos társasági jogunk alapvető felállása helyes. Az alap a Ptk., amelyre közvetlenül, vagy közvetve minden társaságot – jogi személyeket és nem jogi személyeket is – vissza kell vezetni. A társasági jognak minden egyes társaságnál a Ptk. legyen az anyajoga, mögöttes jogterülete az alapformáknak (gazdasági társaság, szövetkezet, egyesület) közvetlenül, az alformáknál (vízgazdálkodási társulat, erdőbirtokossági társulat, vadásztársaság stb.) közvetve, tehát a Gt-n, vagy az egyesületi törvényen keresztül érvényesüljön.⁶

Álláspontom szerint az egyesületi jog önálló alapjait meg kellene teremteni, de ez a pusztán Ptk. alapján nem lehetséges.

Bővebb szabályozás kerülhetne a Ptk.-ba, e mellett külön törvénnyel szabályozhatnánk a részletkérdéseket, amelyek visszautalnak a Ptk., mint alaptörvény szabályaira.

Magyarország megmaradhatna korábbi hagyományainál. Álláspontom szerint hasonlóan a francia és német joghoz- és egyes társasági formákra vonatkozó szabályok maradhatnának a Ptk.-ban. A rájuk irányadó Gt., szövetkezeti és egyesületi törvény is megmaradna, mint komplex szabály. A speciális sajátosságokat mutató – korábban gazdálkodó szervezeteknek minősülő vízgazdálkodási társulatokra, erdőbirtokossági társulatokra, vadásztársaságokra – a korábbi kellő jogszabályi háttérrel, alapszabályi utalással külön törvényi szabályozás rögzíthetné az egyedi sajátosságokat. Így a részletes és komplex jellegű szabályoknak a Ptk. mögöttes jogterületévé válhatna.

Meg kellene teremteni a harmóniát az egyesületekre is vonatkozó, gazdasági társaságokra már irányadó szabályokkal. A jogi problémák egy részére ez megoldást jelentene, pl. vezető tisztségviselők felelősségre vonása, eltiltása, felszámolási eljárás, előtársasági forma, felügyeleti szervek, bejegyzés, és megalakulás stb...

Fontos lenne, hogy a részletszabályok mindig visszautaljanak a Ptk.-ra, de ne a Ptk. legyen az egyetlen szabályozási hely, már a területi korlátokat is figyelembe véve.

Legyen három alapvető társasági típus. Az egyik legyen a gazdasági társaságoké, amelyek üzletszerű gazdasági tevékenységet folytatnak a Gt. szabályai szerint; a második legyen a szövetkezeteké, mint vegyes formaké; illetve a harmadik típus a nonprofit társaságoké, a korszerűsített egyesületi törvény rendelkezései szerint működhetnének.

A szövetkezetek vegyes szabályozási jellege talán indokolja, hogy ne olvasszuk bele a gazdasági társaságokra vonatkozó szabályokba, hanem a Polgári Törvénykönyv mellett külön törvénnyel is szabályozzuk működésüket. A teljes Gt.-be történő beépítésük egy végig gondolt, alapos tudományos elemzést igényelne. Az általános típusúnak mondható beszerző- fogyasztási, szolgáltató szövetkezet mellett számos más fajta egymástól relatíve távol eső területen működő szövetkezetek is vannak (pl. lakásfenntartó és takarékok (hitel)). A társaság a tőke és személyegyesülés vegyes formája a tagok korlátlan mögöttes felelőssége nélkül. A tagok közös gazdálkodást is folytatnak, ami általában profitorientált (gazdasági társaságokra jellemzően).

Ezt a profitorientáltságot azonban korlátozni lehet, és kötelezően megvalósítandó szociális és humán célkitűzési feladatok is vannak egy szövetkezetben (egyesületekre utaló jelleg). Az önkormányzati és érdekvédelmi szervei az egyesületekhez hasonló módon működnek. Az alábbiakban előadottak is azon állítást támogatják, hogy indokolt a szövetkezetnek, mint harmadik társasági formának megőrzése.

⁶ SÁRKÖZY TAMÁS: *A magyar társasági jog Európában*. hvgorac Bp., 2001. 23–128. p.

Mindhárom forma mögöttes szabálya a bővített és újszerű Ptk. lenne. Az egyesületeknél is fontos a Gt-nél már meglévő társasági jogi lap, amihez adódna a céljából és feladataiból adódó egyedi szabályozás.

Lehetőség jönne létre a gazdasági társasággá történő átalakulásra, valamint ha akarja az ellenkező irányba közhasznú szervezetté is válhatna. De egy társaság (egyesület) nem közhasznú még azáltal, hogy nem végez profitszerző tevékenységet. A jogi személyiségből kifolyólag viszont szükségképpen van valamennyi vagyona, mivel rentábilisnak kell lenniük. Ha azonban csak közfeladatokat lát el, közérdeket szolgál, köztisztületi formát hozhat létre.

A születendőben, kialakulóban levő jelenségek tanulmányozása egyike a legszebb és legnehezebb feladatoknak. Egyszerre kell megbirkózni az adatok hiányával, rendszertelen gyűjtésével és rendezetlenségével egyaránt. Ennek ellenére igyekeztem a szabályok rövid elemzése mellett szemléltető véleményt is adni a kialakuló fejlődési irányvonalakról.

ANIKÓ BEZDÁN

ÜBER EINIGE SPEZIELLE ARTEN DER RECHTSPERSONEN

(Zusammenfassung)

Die Abhandlung der Autorin hängt mit der BGB-Konzeption, die im Ungarischer Staatsanzeiger Nummer 15 von 2002 erschienen wurde, zusammen. Sie hat dementsprechend über die Rechtspersonen und innerhalb denen über die, die typische weise nicht wirtschaftliche Tätigkeit fortsetzen, ihre Untersuchung durchgeführt. Die Autorin hat auf einige theoretische und praktische Probleme des Rechtsgebietes hingewiesen. Sie hat die derzeit geltenden Normen gekennzeichnet, und hat sie sie mit der Konzeption- Abfassung verglichen. Außer den Rechtspersonen ist sie kurz auch auf die Organisationsformen ohne Rechtspersönlichkeit und auf die damit zusammenhängende Problemen eingegangen. Ihrer Meinung nach könnten die Regeln über einige Gesellschaftsformen, ähnlich wie in dem französischen und deutschen Recht, im BGB bleiben. Auch an sich maßgebendes Wirtschafts- Genossenschafts- und Vereinsgesetz würde als Komplexnorm bleiben. Eine eigene gesetzliche Regelung soll die einzelnen Besonderheiten auf die ehemalige als Wirtschaftsorganisationen geltenden, heute spezielle Besonderheiten zeigenden Wassernwirtschaftsgesellschaften, Waldgenossenschaften, Jagdgemeinschaften mit dem ehemaligen rechtsvorschriftlichen Hintergrund, satzlicher Verweisung fortsetzen. So könnte das BGB die Verweisungsnormgebiet der ausführlichen und komplexen Normen bleiben werden.